

СТАНОВИЩЕ

За дисертационния труд

„ЦИКЛИЧНИ И СЕЗОННИ ПРИСПОСОБЯВАНИЯ НА ЗАЕТОСТТА – ПЕРСПЕКТИВА НА ИКОНОМИКИТЕ ОТ ЦЕНТРАЛНА И ИЗТОЧНА ЕВРОПА“

На д-р Камила Магдалена Радлинска

За придобиване на научна степен „доктор на науките“

Професионално направление 3.8 „Икономика“

От проф. д-р Иван Соколов

ОБЩА ОЦЕНКА

Дисертационният труд анализира и предлага съществени теоретични и практически подходи за изследването на връзката между цикличните и сезонните приспособления на заетостта в страните от Централна и Източна Европа (ЦИЕ). В дисертацията се приема, че сезонността е съществен компонент на икономическата активност, поради което се предлага методологична рамка за едновременно анализиране на цикличните и сезонните промени. Изследвана е спецификата на пазарите на труда в 11 държави от ЦИЕ (включително България) за периода 1995–2021 г. и е установено, че цикличните колебания варират значително между отделните страни. Това е особено видно при механизмите за приспособяване във всяка една от държавите.

Защитава се тезата, че икономиките и секторите, които прилагат практиката на задържане на работници по време на конюнктурни колебания, се характеризират и с по-ниска сезонност на заетостта. Резултатите от анализа показват, че задържането на работници е циклична практика, с която се смекчава необходимостта от освобождаване на работници чрез адаптиране на броя на отработените часове. Доказва се, че сезонните колебания на заетостта са по-ниски от колебанията в

отработените часове във всички сектори, като най-ниска сезонност се наблюдава в индустрията за разлика от селското стопанство и услугите.

ОЦЕНКА ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ И ПРИНОСИТЕ

В дисертационния труд на Камила Магдалена Радлинска оценката на резултатите и научните приноси се основава на иновативния подход за едновременно изследване на цикличните и сезонните колебания на пазара на труда в страните от ЦИЕ. Доказано е, че сезонността трябва да се разглежда като съществен компонент на икономическата изменчивост. Разработена е методологическа база за паралелно изследване на двата типа колебания, която откроява обществената значимост в процеса на избор на стратегии за пазара на труда. Постигнатите резултати и приноси могат да се оценят в следните аспекти:

- Чрез декомпозиция на времеви редове са идентифицирани морфологичните характеристики на икономическите цикли в държавите от ЦИЕ. Установено е, че тези цикли варират значително по страни, което е резултат от различията в структурата на националните икономики. Доказано е, че заетостта в индустриалния сектор е по-малко сезонна в сравнение със селското стопанство и услугите. Изследването подчертава нуждата от балансирана правна защита на заетостта, тъй като средните нива на защита са свързани с по-ниска сезонност и по-стабилна заетост по време на кризи. Тези постижения могат да се определят като „доразвиване и допълване на съществуващо знание“.
- В изследването са формулирани подходи за защита на заетостта и гъвкавостта на пазара на труда като част от механизма на приспособяване към цикличните колебания. В сравнителен план сезонните колебания на броя заети са по-ниски от тези на отработените часове, което потвърждава значението на гъвкавостта

на работното време като инструмент за приспособяване. Основният резултат от изследването потвърждава, че икономиките и секторите, които практикуват задържане на работници по време на цикличен спад, се характеризират и с по-ниска сезонност на заетостта, тъй като фирмите запазват персонала си по време на кризи, чрез намаляване на отработените часове, за да избегнат разходите за наемане и обучение в бъдеще. Тези постижения могат да се определят като „допълване на съществуващо знание“.

- Резултатите в дисертационния труд показват, че на базата на сезонните колебания, които са по-лесно предвидими, може да се формулират препоръки за потенциалния ход на по-сложните циклични колебания. Тези изводи са нов подход за разбирането на динамиката на заетостта в икономиките в преход и могат да служат като база за формиране на по-ефективни политики за заетост. Заключениеята в дисертационния труд могат да служат за разработване на мерки, които да подготвят местните икономики и предприемачеството за негативните последици от силните сезонни колебания. Тези постижения могат да се определят като „допълване на съществуващо знание“.

Общата ми оценка е, че представените обобщения в дисертационния труд представят нови теоретични и емпирични доказателства за взаимната зависимост между сезонната и цикличната динамика на заетостта, което има важно значение за формирането на политики на пазара на труда, както в страните от ЦИЕ, така и на равнището на Европейския съюз.

КРИТИЧНИ БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ

Към дисертационния труд могат да бъдат отправени препоръки с оглед бъдещи разработки на автора и насочване към определени виждания.

Първо, икономическият анализ на заетостта в отделните сектори да се разглежда в контекста на цикличните колебания, тъй като те носят важна информация за практиките на заетост на ниво предприятия и отрасли. В редица случаи сезонните колебания могат да се използват като индикатор за по-сложните и понякога не предвидими циклични промени.

Второ, предвид отрасловите специфики между индустрията, услугите и селското стопанство от една страна и механизмите за приспособяване от друга, е необходимо да се отчитат особеностите на регионалните и местните икономики, особено засегнати от сезонните колебания.

Посочените критични бележки и препоръки не намаляват качеството и количеството на получените резултати и приноси.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд **ЦИКЛИЧНИ И СЕЗОННИ ПРИСПОСОБЯВАНИЯ НА ЗАЕТОСТТА – ПЕРСПЕКТИВА НА ИКОНОМИКИТЕ ОТ ЦЕНТРАЛНА И ИЗТОЧНА ЕВРОПА** е посветен на важни аспекти на функционирането на интеграционния процес в ЕС и връзката между цикличните и сезонните приспособявания на заетостта в страните от Централна и Източна Европа. Разработката притежава необходимите научни и научно-приложни приноси, отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане и нормативните документи на ВСУ „Черноризец Храбър, поради което препоръчвам на Уважаемото научно жури да присъди на Камила Магдалена Радлинска научната степен „доктор на науките“ в ПН 3.8 Икономика.

26.01.2026 г.

Гр. Варна

Подпис:

/Проф. д-р Иван Соколов/